

NĚMECKO

1. Německé právní knihy

a) Saské zrcadlo (Sachsenspiegel; někdy v letech 1215-1235)

Zemské právo

První kniha

I., 1. K ochraně křesťanstva zanechal Bůh dva meče. Papeži byl propůjčen duchovní, císaři světský. Papeži také přísluší jezdit v určeném čase na bílém koni a císař mu má držet třmen, aby se sedlo neotáčelo. Znamená to, jestliže se papeži něco protiví, co nemůže přemoci duchovním právem, vynutí císař světským právem papeži poslušnost. Tak má také pomáhat duchovní moc světskému soudu, když je toho zapotřebí.

...

I., 3. Origines předpovídal, že má být šest světů, každý svět počítán na tisíc let a v sedmém měl svět zaniknout. Je nám známo, ze Svatého písma, že Adamem začal první svět, Noemem druhý, Abrahamem třetí, Mojžíšem čtvrtý, Davidem pátý, narozením Boha šestý. V sedmém světě se nacházíme bez přesného počtu. Stejným způsobem byly uspořádány štíty. Král drží první (štít), biskupové, opati a abatyše druhý, světská knížata třetí od dob, kdy se stala vazaly biskupů, svobodní páni čtvrtý, plně svobodní a manové svobodných pánů pátý, jejich manové pak šestý. Tak jako křesťanstvo v sedmém světě neví s určitostí, jak dlouho bude tento trvat, neví se také o sedmém štítu, zdali podléhal lennímu právu a branným štítem. Světská knížata přenesla však šestý štít do sedmého, když se stala vazaly biskupů, což dříve nebyvalo. A podobně jak je zakončena štítní soustava sedmým štítem, tak končí i rod v sedmém článku.

...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 186-187.

b) Švábské zrcadlo (Schwabenspiegel; kolem roku 1275)

Zemské právo

...

Jelikož Bůh je nazýván knížetem míru, když vstoupil na nebesa, zanechal zde na zemi dva meče k ochraně křesťanstva; Oba zanechal náš velký Pán Svatému Petrovi, jeden je duchovního soudu, druhý světského soudu. Meč světského soudu propůjčil papež císaři, duchovní byl určen papeži, aby jím soudil. Papeži je také stanoveno jezdit v příslušné době na bílém koni a císař má držet papeži třmen, aby se sedlo nepohnulo. To znamená, že co se papeži protiví, co nemůže přemoci duchovním soudem, to mají císař a jiní světští soudcové říšskou klatbou.

Je-li muž šest týdnů a jeden den v církevní klatbě (bann), má být dán světským soudem do říšské klatby (achte), a kdo je také šest týdnů a jeden den v říšské klatbě, ten má být dán do církevní klatby.

2. ...

A stejným způsobem bylo rozděleno sedm štítů. Král drží první štít; biskupové, opati a abatyše, jsou-li knížaty, drží druhý štít; světská knížata třetí; svobodní páni čtvrtý; prostředně svobodní (manové vazalů krále) pátý; sloužící (ministeriálové) šestý; a říká se obdobně, tak jak nikdo neví, kdy končí sedmý svět, není také známo, zdali sedmý štít může být lénem či nikoli; to ukáže ale pak lenní kniha.

...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 192-193.

2. Tak zvaný věčný říšský mír 1495

My Maxmilián z boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, král v Uhrách, Dalmácii, Chorvátsku etc., arcivévoda v Rakousku, vévoda v Burgundsku ... zasíláme všem a každému jednomu Našemu a Svaté říše římské kurfiřtům, knížatům, duchovním i světským, prelátům, hrabatům, svobodným pánům ... a jinak všem ostatním našim a říši poddaným a věrným ... Naši milost a vše dobré. Když jsme byli předtím zvoleni k nejvyšším břemenům Svaté říše římské a když jsme nyní přistoupili k vládě a máme po dlouhou dobu prováděné a nepřetržité útoky proti křesťanstvu stále před očima, čímž mnohá království a moc křesťanských zemí se dostaly pod nadvládu nevěřících, takže tito rozšířili svou moc a panství až k hranicím německého národa (Tetscher Nacion) a Svaté říše ... přičemž tomu nebylo předcházeno účinnou a včasnou radou a na podporu toho všeho nebyl v říši vytvořen a udržován trvalý mír a právo nebylo trvalým způsobem používáno. Proto jsme si s jednomyslnou radou Našich ctěných a urozených bratranců, strýců, kurfiřtů, knížat, světských a duchovních, také prelátů, hrabat, pánů a stavů předsevzali, sestavili, uspořádali a učinili se Svatou říší a německým národem obecný mír a nastolujeme ho, nařizujeme a provádíme to také z moci tohoto a tímto dopisem:

§ 1. Tedy, aby od okamžiku jeho vyhlášení nikdo, ať má jakoukoliv hodnost, stav nebo postavení druhého netísnil, nepotíral, neoloupil, nejal, neobléhal, nemá také přitom sloužit sám nebo používat přitom jiných osob, také se nemá ubytovat bez souhlasu druhého nebo násilným činem bezbožným dobývat nebo nebezpečně ohněm nebo jiným způsobem poškozovat zámky, města, trhy, opevnění vesnice, dvorce a osady, také nikdo nemá takovým pachatelům poskytovat radu, pomoc nebo podporu, nemá jim také vědomě nebo úmyslně poskytnout přístřeší, ubytování, opatrovat je jídlem a pitím a u sebe přechovávat nebo trpět. Nýbrž kdo má vůči jinému nároky, ten má toho hledat a činit na místech a soudech, kde věc měla být dříve nebo má být nyní nebo v budoucnu podle Řádu komorního soudu přenesena nebo kam řádně patří.

§ 2. A na základě toho jsme zrušili nebo odstranili všechny zášti a odpovědi v celé říši ...

§ 3. A kdyby někdo ať je nebo ať by byli jakéhokoliv hodnosti nebo stavu, jednal nebo dovolil si jednat proti jednomu nebo více ustanovením obsaženým v následujících člancích, ten má být na základě tohoto činu vedle jiných trestů dán podle práva do Naší a Svaté říše klatby ...

§ 4. A jestliže by kurfiřti, knížata, preláti ... byli poškozeni proti tomuto míru a pachatel nebyl znám, nýbrž někdo by byl v podezření, také žalobce to nemohl prokázat a přesto by tu bylo z dobrého udání podezření, mají a mohou kurfiřti, knížata, preláti ... toho nebo tyto (podezřelé) předvolat a žalovat a přijmout od nich omluvu a přísahu a jestliže podezřelý nebo podezřelí odepřou omluvu smírnou cestou a nechtějí-li se dostavit k jednání, pak mají být vinni ze škůdcovství a porušení míru a má být proti nim postupováno podle tohoto zákona ...

§ 6. A jestliže by pachatel nebo rušitelé tohoto míru měli klid, (drželi) opevnění nebo (získali) jinou podobnou pomoc nebo výhody, tak aby byla nutná přiměřená opatření nebo polní tažení, také jestliže by byl někdo, kdo je pojat do tohoto zemského míru, napaden, válečně ohrožen nebo jinak poškozen někým, kdo nebyl pojat do tohoto zemského míru ... toho má poškozený nebo také Náš komorní soudce oznámit Nám nebo Našemu advokátu a každoročnímu shromáždění kurfiřtů, knížat a stavů říše.

§ 8. Item, abychom na nic nezapomněli, jestliže by duchovní osoby jednaly proti tomuto Našemu míru a příkazu, pak je mají preláti, kteří mají nad nimi bezprostřední řádnou soudní jurisdikci, na žádost poškozeného neodkladně přidržet k odstranění a náhradě škod a v rozsahu své pravomoci je tvrdě trestat za jejich přestupky ...

§ 9. Nikdo nemá být smlouvou, povinnostmi nebo jiným způsobem zavázán proti tomuto míru ...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 137-138.

3. Magdeburské městské právo, jak je sdělili šéfové z Magdeburgu r. 1304 městu Zhořelci.

Systematika městské knihy:

Jak byl založen Magdeburg (úvod). Čl. 1. O radních; Čl. 2. Právo přistěhovalců; Čl. 3–7, 43–44. Soud purkrabího a šoltýse; Čl. 8–14, 17–18, 48–50, 63, 70–71, 140. Ublížení na těle, násilí, přepadení, sebeobrana, vzájemné napadení a žaloby s tím spojené; čl. 15–16. Vydržení, rušení držby, Čl. 19, 78. Svědkové; Čl. 20–26, 38–41, 51, 57, 61, 67, 77, 80, 85, 108, 123, 129 a 130. Dědické právo – jitřní dar, vlastnictví manželů, darování, nároky dětí, odúmrt', zajištění vdovy, práva pohrobka, dluhy; Čl. 28–33, 42, 70, 137. Soudní souboj, výzva, úprava; čl. 34, 76, 82. Darování; Čl. 35–36. Držba; Čl. 37, 60. Poručenství; Čl. 45, 53–54, 112. Pokuta a odklad; Čl. 46. Předvolání k soudu; Čl. 47. Vydání kradené věci; Čl. 49, 75, 133. Ručení otce a matky; Čl. 52. Napadení šéfů; Čl. 55. Žaloba na bezúhonného měšťana; Čl. 56. Slib; Čl. 58, 59, 69. Přísaha; Čl. 62. Příslušnost magdeburského soudu; Čl. 64, 98, 101. Žaloba za zaplacení dluhů; Čl. 68. Žaloba pro vraždu; Čl. 73. Zajištění dluhů; Čl. 74. Vyplacení mzdy; Čl. 79. Svévole před soudem; Čl. 81. Zadržení pachatele, Čl. 84. Spoluvlastnictví; Čl. 86. Napadení rozsudku; Čl. 87. Převísle větve; Čl. 88, 113, 122. Úschova a půjčka; Čl. 89, 107. Hra v kostky; Čl. 90, 91. Ručení; Čl. 92. Smrt strany ve sporu; Čl. 93, 95, 99, 102–104, 115, 125, 127. Žaloby a postavení stran, svědkové; Čl. 94. Příslib; Čl. 96. Smrt soudce; Čl. 97. Loupež; Čl. 100. Vymáhání plnění rozsudku; Čl. 105. Postavení soudce; Čl. 106. Záruka proti žalobě; Čl. 109. Klatba; Čl. 110–111. Soudní řízení; Čl. 114. Svépomoc; Čl. 116. Žaloba pro krádež; Čl. 117. Právní odpovědnost nezletilých; Čl. 118. Židé; Čl. 119. Žaloba proti nepřítomnému; Čl. 120. Určovací žaloba; Čl. 121. Neplatnost manželství; Čl. 126. Žaloby žebráků; Čl. 128. Škoda způsobená dobyt看em; Čl. 131, 134. Kuratela žen, poručenství dětí; Čl. 132. Námitka nesvéprávnosti; Čl. 135. Majetkové důsledky trestu smrti; Čl. 136. Manželství syna kněze; Čl. 138. Krajní nouze; Čl. 139. Stavby.

Čl. 15. O předání před soudem. Co někdo převezme před soudem, drží-li rok a den bez žaloby, to si může ponechat ... Nikdo mu to nemůže odejmout (s pomocí) soudce a šéfů ...

Čl. 20. O jitřním daru. Jestliže si muž vezme ženu a zemře-li tento muž, nemá žena nic z jeho statků, leda že by jí to dal jako jitřní dar nebo před soudem k jejímu životu (na dožití) ... Zemře-li pak ona, přechází to na dědice muže ... Jestliže muž ale nedal ženě nic, má zůstat na jeho statcích a děti jí mají dát potřebné ...

Čl. 24. O nemocných. Ani muž ani žena nemají v nemoci (na lůžku) rozdat svůj majetek větší tří šilinků bez souhlasu dědiců, a žena bez souhlasu manžela.

Čl. 34. O darování. Při daru, který obdrželi muž nebo žena před zasedajícím soudem, může žena se svým dílem, který obdržela, učinit bez námitek kohokoliv, co chce, totéž může učinit muž s dílem, který obdržel. Zemře-li žena bez dědiců (potomků), nenachází svého dědice ve svém manželovi, nýbrž její díl přechází na jejího nejbližšího pokrevního příbuzného, který je jí roven rodem, ať je to žena, či muž, totéž platí pro muže stejným způsobem ...

Čl. 39. O věcech manželky. Zemře-li muž, vezme si žena, co patří do péče žen (osobní vlastnictví). K tomu patří všechno zlato a stříbro, které slouží k ozdobě ženy, a ovce a všechny knihy, které ženy čtou, když poslouchají bohoslužby, a truhla s prádlem a peřiny a polštáře ...

Čl. 47. Jestliže někdo svůj odcizený majetek. Žaluje-li někdo vydání svých statků ať je to oděv či jiný majetek, který mu měl být odcizen nebo uloupen, má to prokázat svou rukou a má přísahat na svatého, že to bylo jeho a ještě jeho jest, že mu to však bylo odcizeno nebo uloupeno. Žaluje-li však někdo vydání koně, který mu byl odcizen nebo uloupen, má to podle práva prokazovat takto: tedy má svou pravou nohu položit koni na přední levou nohu a svou levou rukou sahat koni na pravé ucho a má vyzvat svatého a Krista a koni nad hlavou přísahat na svatého, že kůň byl jeho a ještě jeho je, že mu však byl odcizen nebo uloupen. Druhý musí prokazovat svědky a přísahat na svatého, že vychoval koně ve správném chovu, pak mu musí druhý (žalující) v právu ustoupit. Když takto se vzájemně nepřemůžou. Řekne-li však někdo, že koně koupil na svobodném trhu a nemůže proto mít svědky, ztratí koně i své stříbro, které za něj dal.

Čl. 67. Odúmrť. Jestliže zůstavitel zemře a nikdo se nepřihlásí do roka a do dne (o dědictví), to si vezme královská moc.

Čl. 108. Dědictví. Jestliže někdo zemře, statky, které zanechal, jsou dědictvím. Kdo takto převezme dědictví, ten má podle práva zaplatit dluhy, tedy kdo se ujal dědictví movitých věcí, není povinen zaplatit krádež ani loupež ani hru v kostky, ani žádný dluh, kde (věřitel) obdržel náhradu (zástavu).

Čl. 121. Jestliže muž uzavře neplatné manželství. Kdo se ožení se ženou, aniž by věděl, že tak nemohl učinit, a má s ní děti a nebudou-li zase podle práva rozloučení, nemůže to škodit v jejich právech dětem, které se narodily před rozloučením, ani tomu, které nosí matka.

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 178-180.

4. Zlatá bula císaře Karla IV.

Norimberk, 10. ledna 1356

Kap. IV. O knížatech – voličích pohromadě (zasedajících).

...

2. Když ostatně a kdykoli se napříště stane se uprázdni (hodnost císaře) svatě říše, tehdy arcibiskup mohučský bude mít pravomoc – tak, jak známo, pravomoc odedávna měl – svolat písemně ostatní výše řečená knížata, při řečené volbě své spoluúčastníky, a jich všech anebo těch, kteří budou moci a budou chtít se (volby) účastnit, jak se ve lhůtě k volbě (určené) shromáždí, řečený arcibiskup mohučský, a ne někdo jiný, se bude po jednom dotazovat na hlasy těchž svých spoluvoličů (a sice) pořádkem, jak následuj: nejprve se tedy zeptá arcibiskupa trevírského, o kterém prohlašujeme, že mu náleží první hlas, tak jak jsme zjistili, že mu až dosud náležel, jako druhého arcibiskupa kolínského, kterému přísluší čest jakož i povinnost, aby Římskému králi jako první vložil (na hlavu) královský diadém, jako třetího krále českého, který pro výsostnou důstojnost královskou mezi laickými voliči právem a po zásluze má prvenství, jako čtvrtého falckrabí rýnského, jako pátého vévody saského, jako šestého markrabí braniborského; ...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 149-150.

5. Augšpurský náboženský mír (1555)

...

§ 14.

Dle tohoto ustanovujeme, chceme a nařizujeme, aby v budoucnu nikdo, ať jakékoliv stavu, důstojenství nebo původu, pro jakoukoliv příčinu, ať se nazývá jakkoliv, také z jakéhokoliv předstíraného důvodu by se tak stalo, s druhým nebyl v záští, ve válce, neoloupil, neobsadil, netísnil a neobléhal ho, také aby tak nečinil pro sebe, ani někomu jinému k tomu sloužil, ani aby mu postoupil hrady, města, opevněná tržiště, vesnice, dvorce a osady nebo dobyl je bez souhlasu druhého bezbožným násilným činem, nebo poškodil je nebezpečně ohněm nebo jiným způsobem ...

§ 15.

A aby takový mír, jak to z předem uvedených a naznačených důvodů vyžaduje krajní nouze Sv. říše německého národa, mohl být také pro rozdělení vyznání trvaleji zřízen, vytvořen a udržen mezi námi Císařským římským veličenstvím, také kurfiřty, knížaty a stavy Sv. říše německého národa: Tak nemají My, Císařské veličenstvo, také kurfiřti, knížata a stavové svaté říše napadnout násilným způsobem, poškodit, znásilnit žádný říšský stav z důvodů augšpurské konfese, jejího učení, vyznání a víry nebo jinou cestou ve svých knížectvích, zemích a panstvích proti jejich podstatě, svědomí a vůli od této augšpurské náboženské konfese, víry, náboženských obyčejů, řádů a obřadů, tak jak byly zřízeny nebo mohou později vzniknout nebo ho zatěžovat nebo ho znevážit mandátem či v jiné podobě ...

§ 16.

Naproti tomu mají stavové přínaležející k augšpurské konfesi obdobně Římské císařské veličenstvo, nás a kurfiřty, knížata a ostatní stavy Sv. říše příslušející k starému náboženství, duchovní i světské, se vším i s jejich kapitulami a jiné duchovní stavy také bez ohledu, zda a kam přeložili nebo se obrátili se svou rezidencí, ponechat nezatížené při jejich náboženství, víře, církevních obyčejích, řádech a obřadech, také při jejich vlastnictví, statcích movitých i nemovitých, pozemcích, lidech, panstvích, vrchnostech, výsostech a právech, důchodech, úrocích, desátcích a mají tyto v míru a klidu používat, užívat, bez zdráhání umožnit jim jejich průběh a věrně k tomu přispívat, také činem nebo jinak ve zlém úmyslu nic proti nim nepodniknout, nýbrž ve všem se má každý proti druhému spokojit náležitým právem, podle znění a příkazu práva, řádů, usnesení a vydaných zemských mírů Sv. říše, vše při knížecích počtech, pravdivých slovech a s vyloučením trestů, jak stanoveno ve zřízeném zemském míru.

§ 17.

Avšak nemá se tento mír dotýkat všech ostatních, kteří nepřináleží k oběma nahoře zmíněným náboženstvím, nýbrž mají být zcela vyloučeni.

...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 157.

6. Dvanáct artikulů německých sedláků (Memmingen, 1525)

Základní a pravé hlavní články všech sedláků a poddaných duchovní a světské vrchnosti, od kterých se cítí být utiskováni.

(Pozdrav)

Křesťanskému čtenáři mír a milost boží skrze Krista.

(Obrana)

...

Zde následují artikule

Článek první

Předně je naší pokornou prosbou a žádostí, také nás všech vůlí a míněním, že chceme nadále mít sílu a moc, aby celá obec mohla si svého faráře sama volit a žít. ...

Článek druhý

Po druhé, poněvadž praví desátek (velký) stanoven je ve Starém Zákoně a v Novém jest potvrzen, chceme nicméně pravý desátek obilí rádi dávat. Leč jak se sluší, poněvadž třeba dávat Bohu a sdělit jeho lidem: náleží faráři, který jasně hlásá Slovo Boží. Souhlasíme s tímto desátkem. ... Malý desátek vůbec nechceme dávat, neboť Bůh náš pán dobytek volným pro člověka stvořil, pročez považujeme desátek ten za nepřislušný, lidmi vymyšlený. Pročez nechceme ho dále dávat.

Článek třetí

Po třetí bylo dosud zvykem, že nás považovali za své vlastnictví, což politování hodné jest, protože Kristus nás všechny svou drahocennou prolitou krví spasil a vykoupil, nízkého pasáka, stejně jako nejvyššího, nikoho nevyjímajíc. Pročez shodujeme se s Písmem, že jsme svobodni, a chceme být svobodni. Nikoli, že bychom chtěli být vůbec svobodni a nechtěli mít žádné vrchnosti, toho nás Bůh neučí. Máme žít v kázni, nikoli ve svobodné libovůli tělesné,

...

Článek čtvrtý

Po čtvrté bylo dosud zvykem, že žádný chudý člověk neměl moci chytat zvěř, ptactvo nebo ryby v bloudící vodě, což se nám zdá zcela nepřístojné a nebratrské, sobecké a Slovu Božímu nepřiměřené. Také chová vrchnost na několika místech nám ke vzdoru a k velké škodě zvěř, mezitím co nám naše, co Bůh nechal růst člověku k užítku – sežerou svévolně a neúčinně nerozumná zvířata a my máme k tomu mlčet a snášet, co je proti Bohu a bližnímu.

Článek pátý

Po páté stěžujeme si také ohledně lesů, neboť naše vrchnost přisvojila si sama všechny lesy a, potřebuje-li chudák něčeho, musí to za dvojnásobek kupovati ...

Článek šestý

Po šesté těžce si stěžujeme na služby, které den ze dne jsou rozmnožovány a denně přibývají.

...

Článek sedmý

Po sedmé, abychom nebyli napříště vrchností dále zatěžováni, nýbrž jak vrchnost přiměřeným způsobem komu propůjčí, tak má držet, podle úmluvy mezi pánem a sedlákem. Pán nemá jej dále nutit a tisknout a více služeb a jiné od něho nadále zdarma požadovati, aby sedlák mohl takový statek nezatíženě tedy klidně užívat a požívat. Požaduje-li pán však služeb, má mu sedlák ochotně a poslušně vyhověti, ale v hodině v době, která sedláku není ke škodě, a má mu posloužit za přiměřený groš.

Článek osmý

Po osmé stěžujeme si, a mnozí z těch, kdo mají statky, že tyto statky nemohou snést dávky a sedláci přicházejí na nich o své (majetky) a hynou. ...

Článek devátý

Po deváté stěžujeme si ohledně trestů, že stále jsou dělány nové předpisy, takže nejsme trestáni podle stavu věci, nýbrž někdy pro velkou závist a jindy pro velikou přízeň. Podle našeho mínění máme být trestáni podle starého psaného trestu (zákona) a podle povahy věci, nikoli podle přízně.

Článek desátý

Po desáté si stěžujeme, že mnozí si přivlastnili louky jakožto i pole, které patří obci. ...

Článek jedenáctý

Po jedenácté chceme úplně odstranit obyčej, který se jmenuje odúmrt'. ...

Usnesení:

Po dvanácté je naším usnesením a konečným míněním:

Kdyby jeden nebo více článků zde uvedených neodpovídaly Slovu Božímu, jak se však nedomníváme, tyto články mají nám být vráceny slovem Božím jako nepřístojné, chceme od nich upustit, bude-li nám to na základě Písma vysvětleno. ...

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 168-171.

7. Vestfálský mír

Císařsko-švédská mírová smlouva

Budiž křesťanský, obecný, věčný mír a opravdové a věčné přátelství mezi svatým císařským majestátem, domem Rakouským a všemi jeho spojenci a přívrženci ... ze strany jedné, a svatým královským majestátem a královstvím Švédským a všemi jeho spojenci a přívrženci ze strany druhé. ...

Článek II.

Z obou stran budiž na věky zapomenuty a amnestovány všechny činy, které byly od počátku těchto bojů na kterémkoliv místě, nebo jakýmkoli způsobem s jedné nebo s druhé strany vzájemně nepřátelsky spáchány. ...

Článek III.

§ 1. Na základě této obecné a neomezené amnestie, nechť jsou každému kurfiřtovi, knížeti, stavu (včetně bezprostředního říšského rytířstva) Svaté říše římské, jejich vazalům, poddaným, měšťanům a usedlíkům, kteří byli zkráceni nebo utrpěli nějakou škodu, ať již se tak stalo jakýmkoli způsobem nebo pod jakoukoliv záminkou u příležitosti bouří v Čechách a v Německu, či smluv odtud sjednaných s jedné nebo s druhé strany, jak jejich soudní pravomoci a statky lenní, podlenní a alodní, i hodnosti, imunity, práva a privilegia – tak v úplnosti navráceny, jak v církevních tak i světských záležitostech, na obou stranách v onen stav, jaký užívali před oním zkrácením nebo by podle práva užívatí mohli, s tím, že nebudou překážeti, ale budou zrušeny jakékoli změny, které se mezitím udály.

Převzato z: Schelle, K., Vlček, E.: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech. II., Brno 1994, s. 86-87.

8. Pruské zemské právo

Systematika zákoníku:

Úvod:

O zákonech vůbec (§ 1 - § 72), Všeobecné zásady práva (§ 73 - § 108).

První část (23 hlav):

1. Osoby, 2. Věci, 3. Právní jednání, 4. Projev vůle, 5. O smlouvách, 6. Práva a povinnosti z nedovoleného jednání, 7. Úschova a držba, 8. Vlastnictví, 9. – 13. Nabývání vlastnictví (nabývání původní a odvozené, smlouvou, dědictvím, třetí osobou), 14. Úschova, správa ručení, 15. Vindikace, 16. Zánik závazků a práv, 17. Spoluvlastnictví, 18. Dělené vlastnictví, 19. Práva k věcem cizím, 20. Práva na podstatu cizí věci, 21. Užívání cizí věci, 22. Práva sousedská, 23. Výhradná a mílová práva.

Druhá část (20 hlav):

1. Manželství, 2. Rodiče a děti, 3. Práva a povinnosti ostatních členů rodiny, 4. O společných právech rodiny, 5. O právech a povinnostech pánů a služebníků, 6. O společnostech, korporacích a obcích, 7. O selském stavu, 8. O městském stavu, 9. O právech a povinnostech šlechtického stavu, 10. O právech a povinnostech služebníků státu, 11. Církev a náboženské společnosti, 12. O vyšších a nižších školách, 13. O právech a povinnostech státu vůbec, 14. O státních příjmech a fiskálních právech, 15. O právech a regálech státu, 16. Právo státu na věci bez pána, 17. Práva a povinnosti státu při zvláštní ochraně občanů (soudnictví), 18. Poručenství a kuratela, 19. Chudobince a milosrdné fundace, 20. O zločinech a trestech.

Úvod

§ 1. Všeobecné zemské právo obsahuje předpisy, podle kterých mají být posuzována práva a závazky obyvatel státu, pokud tyto nebyly stanoveny zvláštními zákony.

§ 5. Nařízení zeměpána vydaná pro jednotlivý případ, nebo s přihlédnutím k určitým předmětům nemůže být v jiných případech, nebo u jiných předmětů pohlíženo jako na zákon.

§ 6. Na názory právní vědy, nebo starší výroky soudce, nemá být při budoucím rozhodování brán zřetel.

§ 82. Práva člověka vznikají jeho narozením, stavem a jednáním nebo událostmi, s kterými zákony spojují právní účinek.

Část první

Hlav VIII

O vlastnictví

§ 1. Vlastníkem je nazýván ten, jenž je oprávněn s vyloučením ostatních disponovat podstatou věci nebo práva sám vlastní mocí nebo třetí osobou.

Hlava XVIII

O dělení vlastnictví

§ 13. Věc, jejíž užitkové vlastnictví přísluší někomu s podmínkou prokazovati zvláštní věrnost vrchnímu vlastníkovi za ochranu jím poskytovanou, se nazývá léno.

§ 14. Vrchní vlastník se nazývá lenním pánem, užitkový vlastník vazalem nebo leníkem.

§ 39. Pokud je někdo oprávněn nakládati z vlastní nebo přenesené moci s úplným vlastnictvím věci, potud může propůjčiti jiným buď její užitkové vlastnictví, s výhradou vrchního práva vlastnického nebo vrchní právo vlastnické převést na jiného s výhradou užitkového vlastnictví.

§ 66. Šlechtická léna jsou ta, ze kterých vazal je podle původní smlouvy povinen konat rytířskou službu.

§ 67. Osoby nešlechtického stavu nemohou tedy býti zpravidla připuštěny k takovým šlechtě určeným lénům.

§ 228. Vazal nemůže vůbec svévolně dluhy zatěžovat nebo jinak zadlužiti podstatu léna a jeho výnos po uplynutí držby.

§ 380. Pouze potomci mužského rodu prvního nabyvatele jsou zpravidla oprávněni k lenní posloupnosti.

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 204-206.

9. Rýnský spolek

Akta Rýnského spolku.

Čl. I. Státy jejich veličenstva ... (celkem 2 království a 14 knížectví) budou navždy odděleny od teritoria Německé říše a spojeny mezi sebou ve zvláštní konfederaci pod názvem Státy rýnského spolku.

Čl. II. Všechny zákony Německé říše, které se mohly dodnes vztahovat a zavazovat jejich veličenstva ... jejich poddané a jejich státy nebo části jich ... budou v budoucnu neplatné a neúčinné ...

Čl. IV. Společné záležitosti členů spolku budou projednány na společném shromáždění, jehož sídlem bude Frankfurt a které bude rozděleno na dvě kurie, na kurii králů a kurii knížat.

Čl. VIII. Kdyby nastal případ, že by chtěl některý z uvedených knížat zcela nebo zčásti zcizit svou suverenitu, může tak učinit jen ve prospěch některého ze společných států.

Čl. XII. Jeho veličenstvo císař Francouzů bude prohlášen protektorem spolku ...

Převzato z: Schelle, K., Vlček, E.: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech. II., Brno 1994, s. 99.

10. Německý spolek

a) Německá spolková akta z 8. června 1815.

Čl. 1. suverénní knížata a svobodná města Německa ... spojují se k trvalému spolku, který se má nazývat německým spolkem.

Čl. 2. Jeho účelem je udržení vnější a vnitřní bezpečnosti Německa a nezávislosti neporušitelnosti jednotlivých německých států.

Čl. 4. Záležitosti spolku bude obstarávat spolkové shromáždění ...

Čl. 6. Když se bude jednat o změnu základních zákonů spolku, o usneseních, která se týkají spolkových akt, o organických zařízeních spolku a o obecně užitečných nařízeních jiného druhu, vytváří shromáždění plénum, přičemž však s ohledem na rozdílnost rozlohy jednotlivých spolkových států bylo ujednáno následující počítání a rozdělení hlasů: ... (69 hlasů je rozděleno mezi 38 členů, z toho obdrželo Rakousko a 5 království po čtyřech hlasech).

Čl. 13. Ve všech spolkových státech bude (zavedena) zemská stavovská ústava.

Převzato z: Schelle, K., Vlček, E.: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech. II., Brno 1994, s. 100.

b) Vídeňská závěrečná akta z 15. května 1820.

Čl. 1. Německý spolek je mezinárodním svazkem německých suverénních knížat a svobodných měst k zachování nezávislosti a neporušitelnosti jeho států pojatých do spolku a k udržení vnitřní a vnější bezpečnosti Německa.

Čl. 2. Tento svazek tvoří ve svém vnitřním uspořádání společenství samostatných, vzájemně nezávislých států s rovnými smluvními právy a smluvními povinnostmi, ve svých vnějších vztazích ale v politickou jednotu spojenou společnou moc.

Čl. 5. Spolek je založen jako věčný svazek, a žádný jeho člen nemůže proto tento svazek volně opustit.

Čl. 25. Udržování vnitřního klidu a pořádku ve spolkových státech přísluší jedině vládám. Výjimečně může ale s ohledem na vnitřní bezpečnost celého spolku a na základě závazku členů spolku o vzájemné pomoci dojít k spolupůsobení celku na udržení a znovunastolení

klidu v případě odporu poddaných proti vládě, otevřené vzpoury nebo nebezpečného hnutí ve více státech.

Čl. 35. Spolek má jako celek právo rozhodovat o válce, míru, svazcích a jiných smlouvách ...

Čl. 46. Zahájí-li spolkový stát, který má současně državy mimo území spolku, válku jako evropská mocnost, zůstává taková válka, pokud se nedotýká spolkových poměrů a závazků, spolku zcela cizí.

Čl. 57. Jelikož německý spolek, s výjimkou svobodných měst, je složen ze suverénních knížat, musí v důsledku takto vymezené koncepce hlava státu soustředit veškerou státní moc a suverén může být jen při výkonu určitých práv vázán stavovskou ústavou na součinnost stavů.

Převzato z: Schelle, K., Vlček, E.: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech. II., Brno 1994, s. 100.